

Zbiór Orzeczeń

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
YVES'A BOTA
przedstawiona w dniu 10 maja 2016 r.*

Sprawa C-182/15

Aleksei Petruhin

[wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

złożony przez Augstākā tiesa (sąd najwyższy, Łotwa)]

Odesłanie prejudycjalne — Obywatelstwo Unii Europejskiej — Artykuł 18 akapit pierwszy i art. 21 ust. 1 TFUE — Wniosek o ekstradycję do Rosji obywatela państwa członkowskiego znajdującego się na terytorium innego państwa członkowskiego — Odmowa ekstradycji własnych obywateli przez państwo członkowskie — Różnica w traktowaniu ze względu na przynależność państwową — Względy uzasadniające — Walka z bezkarnością — Weryfikacja gwarancji przewidzianych w art. 19 ust. 2 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej

1. Ekstradycję można zdefiniować jako procedurę międzynarodowej współpracy w sprawach karnych, w której jedno państwo zwraca się do innego państwa o przekazanie osoby znajdującej się na jego terytorium w celu prowadzenia wobec niej postępowania karnego, osądzenia jej lub, jeśli została już skazana, wykonania kary.
2. Niniejsza sprawa dotyczy wniosku o ekstradycję skierowanego przez Federację Rosyjską do Republiki Łotwy, dotyczącego obywatela estońskiego zatrzymanego na terytorium tego drugiego państwa członkowskiego.
3. Do Trybunału zwrócono się o orzeczenie, czy ochronę przed ekstradycją, z której korzystają obywatele łotewscy na mocy ich prawa krajowego i dwustronnej umowy zawartej z Federacją Rosyjską, należy na mocy postanowień traktatu FUE dotyczących obywatelstwa Unii rozszerzyć na obywateli innych państw członkowskich.
4. Niektóre państwa członkowskie, a wśród nich Republika Łotewska, przewidują w swoich prawach krajowych, a także w umowach międzynarodowych, których są stronami, zasadę, zgodnie z którą odmawiają ekstradycji własnych obywateli. Z tego względu, kiedy do państwa członkowskiego zostaje skierowany wniosek o ekstradycję obywatela Unii niebędącego obywatelem tego państwa, taka zasada wprowadza różnicę w traktowaniu pomiędzy obywatelami wspomnianego państwa a obywatelami innych państw członkowskich. Jestem natomiast zdania, że taka różnica w traktowaniu nie stanowi dyskryminacji ze względu na przynależność państwową, sprzecznej z art. 18 akapit pierwszy TFUE, ponieważ zamierzam wykazać, że te dwie kategorie obywateli nie znajdują się w porównywalnej sytuacji z punktu widzenia celu polegającego na zwalczaniu bezkarności osób podejrzanych o popełnienie przestępstwa w państwie trzecim.

* Język oryginału: francuski.

I – Ramy prawne

A – Prawo Unii

5. Artykuł 19 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej**, zatytułowany „Ochrona w przypadku usunięcia z terytorium państwa, wydalenia lub ekstradycji”, w ust. 2 stanowi:

„Nikt nie może być usunięty z terytorium państwa, wydany lub wydany w drodze ekstradycji do państwa, w którym istnieje poważne ryzyko, iż może być poddany karze śmierci, torturom lub innemu nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu”.

B – Prawo łotewskie

6. Artykuł 98 zdanie trzecie łotewskiej konstytucji stanowi:

„Ekstradycja obywateli łotewskich do innego państwa jest zakazana, z wyjątkiem przypadków przewidzianych w ratyfikowanych przez Saeima (parlament łotewski) umowach międzynarodowych, pod warunkiem że jej dokonanie nie będzie naruszać podstawowych praw człowieka uznanych w konstytucji”.

7. Zgodnie z art. 4 Kriminālikums (ustawy karnej, zwanej dalej „łotewską ustawą karną”):

„1. Obywatele łotewscy i osoby niebędące obywatelami łotewskimi[***], a także obcokrajowcy posiadający zezwolenie na stały pobyt na Łotwie są pociągani do odpowiedzialności na terytorium łotewskim na mocy niniejszej ustawy za czyny popełnione na terytorium innego państwa lub poza terytorium jakiegokolwiek państwa, bez względu na to, czy czyny te są uważane za przestępstwo i zagrożone karą w miejscu, gdzie zostały popełnione.

[...]

3. Obcokrajowcy nieposiadający zezwolenia na stały pobyt na Łotwie, którzy popełnili na terytorium innego państwa ciężkie lub bardzo ciężkie przestępstwo wymierzone w interesy Republiki Łotewskiej lub jej mieszkańców zostaną pociągnięci do odpowiedzialności karnej niezależnie od ustawodawstwa państwa, na którego terytorium przestępstwo zostało popełnione, z tytułu niniejszej ustawy, jeśli nie zostali pociągnięci do odpowiedzialności karnej ani postawieni przed sądem na mocy ustawodawstwa państwa miejsca popełnienia przestępstwa.

4. Obcokrajowcy nieposiadający zezwolenia na stały pobyt na Łotwie, którzy popełnili przestępstwo na terytorium innego państwa lub poza terytorium jakiegokolwiek państwa, są pociągani do odpowiedzialności na terytorium łotewskim, niezależnie od ustawodawstwa państwa, na którego terytorium przestępstwo zostało popełnione, na mocy niniejszej ustawy, w przypadkach przewidzianych w umowach międzynarodowych wiążących Republikę Łotewską, jeśli nie zostali pociągnięci do odpowiedzialności karnej za omawiane przestępstwo ani postawieni za nie przed sądem na terytorium innego państwa”.

** Zwanej dalej „kartą”.

*** Rząd łotewski, zapytany na rozprawie o znaczenie tego wyrażenia, wyjaśnił, że „osoby niebędące obywatelami łotewskimi” to dawni obywatele ZSRR, którzy przybyli na Łotwę po uzyskaniu przez to państwo niepodległości. Obywatele ci nie wybrali ani obywatelstwa łotewskiego, ani obywatelstwa rosyjskiego i mają prawo do naturalizacji.

8. W sekcji 66 Kriminālprocesa likums (kodeksu postępowania karnego, zwanego dalej „łotewskim kodeksem postępowania karnego”), zatytułowanej „Ekstradycja do innego państwa”, w art. 696 ust. 1 i 2 przewidziano:

„1. Ekstradycji osoby przebywającej na terytorium Łotwy do celów prowadzenia postępowania karnego, odsądzenia lub wykonania wyroku karnego można dokonać, jeżeli inne państwo wystąpiło z wnioskiem o ustanowienie wobec tej osoby aresztu tymczasowego lub z wnioskiem o ekstradycję tej osoby w związku z popełnionymi przez nią czynami uznanymi za czyny zabronione w ustawodawstwie Łotwy lub tego innego państwa.

2. Można dokonać ekstradycji osoby do celów prowadzenia postępowania karnego lub osądzenia z tytułu czynów, których popełnienie podlega karze pozbawienia wolności, której maksymalny wymiar nie jest niższy od 1 roku albo karze surowszej, chyba że postanowienia umowy międzynarodowej stanowią inaczej”.

9. Artykuł 697 ust. 2 łotewskiego kodeksu postępowania karnego ma następujące brzmienie:

„Ekstradycja jest zakazana w następujących przypadkach:

- 1) jeżeli osoba, której dotyczy wniosek o ekstradycję, jest obywatelem łotewskim;
- 2) jeżeli z wnioskiem o ekstradycję danej osoby wystąpiono w celu wszczęcia wobec tej osoby postępowania karnego lub ukarania jej z powodu jej rasy, przekonań religijnych, narodowości, przekonań politycznych lub jeżeli istnieją uzasadnione obawy, że z powyższych powodów mogą zostać naruszone prawa tej osoby;

[...]

7) jeżeli istnieje ryzyko, że osoba ta zostanie poddana torturom w państwie obcym”.

10. Umowa z dnia 3 lutego 1993 r. między Republiką Łotewską a Federacją Rosyjską o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych w art. 1 i 62 stanowi:

„Artykuł 1 Ochrona prawna

1. Obywatele jednej ze stron korzystają na terytorium drugiej strony w zakresie praw osobistych i majątkowych z takiej samej ochrony prawnej jak obywatele tej strony.

2. Obywatele jednej ze stron mają swobodny i pozbawiony przeszkód dostęp do organów sądowych drugiej strony, do prokuratury; do notariatu [...] i do innych organów właściwych w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych, przed którymi będą mogły występować, składać wnioski, wszczynać postępowania i dokonywać innych czynności procesowych na tych samych zasadach co obywatele krajowi.

[...]

Artykuł 62 Odmowa ekstradycji

1. Ekstradycja jest zakazana, jeżeli:

- 1) osoba, której dotyczy wniosek o ekstradycję, jest obywatelem umawiającej się strony, której przedłożono wniosek, lub jeżeli osobie tej nadano w tym państwie status uchodźcy.

[...]”.

11. Artykuł 1 ust. 1 Umowy między Republiką Łotewską, Republiką Estońską i Republiką Litewską o pomocy prawnej i stosunkach prawnych podpisanej w Tallinie w dniu 11 listopada 1992 r. stanowi:

„Obywatele jednej ze stron korzystają na terytorium drugiej strony w zakresie praw osobistych i majątkowych z takiej samej ochrony prawnej jak obywatele tej strony”.

II – Okoliczności sporu w postępowaniu głównym i pytania prejudycjalne

12. Alekseia Petruhhina, obywatela estońskiego, dotyczy list gończy opublikowany w dniu 22 lipca 2010 r. na stronie internetowej Interpolu.

13. A. Petruhhin został zatrzymany w dniu 30 września 2014 r. w mieście Bauska (Łotwa), a następnie został tymczasowo aresztowany.

14. W dniu 21 października 2014 r. do łotewskich organów wpłynął wniosek o ekstradycję sporządzony przez prokuratora generalnego Federacji Rosyjskiej. Z tego wniosku wynika, że postanowieniem z dnia 9 lutego 2009 r. zostało wszczęte wobec A. Petruhhina postępowanie karne, zaś ten ostatni miał zostać zatrzymany na podstawie środka zabezpieczającego. Zgodnie z tym postanowieniem A. Petruhhin jest oskarżony o usiłowanie popełnienia przestępstwa nielegalnej sprzedaży znacznej ilości substancji odurzających we współsprawstwie z innymi osobami. Zgodnie z ustawodawstwem rosyjskim przestępstwo to jest zagrożone karą pozbawienia wolności od 8 do 20 lat.

15. Prokurator generalny Republiki Łotewskiej zezwolił na ekstradycję A. Petruhhina do Rosji. Niemniej jednak w dniu 4 grudnia 2014 r. A. Petruhhin zażądał uchylecia postanowienia o ekstradycji ze względu na to, że na mocy art. 1 umowy między Republiką Łotewską, Republiką Estońską i Republiką Litewską o pomocy prawnej i stosunkach prawnych ma on na Łotwie te same prawa co obywatel łotewski, a w konsekwencji Republika Łotewska jest zobowiązana chronić go przed nieuzasadnioną ekstradycją.

16. Augstākā tiesa (sąd najwyższy, Łotwa) podkreśla, że ani prawo łotewskie, ani żadna umowa międzynarodowa podpisana przez Republikę Łotewską, w szczególności z Federacją Rosyjską i z innymi państwami bałtyckimi, nie przewidują ograniczenia ekstradycji obywateli estońskich do Rosji. Na mocy art. 62 umowy z dnia 3 lutego 1993 r. między Republiką Łotewską a Federacją Rosyjską o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych ochrona przed taką ekstradycją jest przewidziana jedynie w odniesieniu do obywateli łotewskich.

17. Sąd odsyłający wskazuje ponadto, że jakkolwiek decyzja ramowa 2002/584/WSiSW z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób między państwami członkowskimi**** upoważnia do przekazywania pomiędzy państwami członkowskimi obywateli każdego z nich, to jednak nie jest przewidziany pomiędzy państwami członkowskimi mechanizm konsultacji pozwalający na uzyskanie zgody państwa członkowskiego, którego obywatelstwo posiada dana osoba, na ekstradycję tej osoby do państwa trzeciego.

18. Zdaniem sądu odsyłającego z powyższych rozważań wynika, że ochrona przed ekstradycją do państwa trzeciego przyznana przez państwo członkowskie jego własnym obywatelom wywiera skutek wyłącznie na terytorium tego państwa członkowskiego. Jest on jednak zdania, że jest to sprzeczne z istotą obywatelstwa Unii, mianowicie prawem do równoważnej ochrony. Podkreśla on, że ta sytuacja tworzy dla obywateli Unii niepewność co do swobody przemieszczania się w Unii Europejskiej.

**** Dz.U. 2002, L 190, s. 1 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 19, t. 6, s. 34. Decyzja ramowa, zmieniona decyzją ramową Rady 2009/299/WSiSW z dnia 26 lutego 2009 r. (Dz.U. 2009, L 81, s. 24).

19. Sąd odsyłający prezentuje pogląd, zgodnie z którym na mocy prawa Unii w przypadku wniosku o ekstradycję obywatela państwa członkowskiego do państwa trzeciego państwo członkowskie, do którego wpłynął taki wniosek, powinno zagwarantować ten sam poziom ochrony obywatelom Unii co własnym obywatelom.

20. Mając jednak wątpliwości co do wykładni prawa Unii, jaką należy przyjąć, Augstākā tiesa (sąd najwyższy) postanowił w dniu 26 marca 2015 r., uchylając areszt A. Petruhhina, zawiesić postępowanie i wystąpić do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

- „1) Czy art. 18 akapit pierwszy i art. 21 ust. 1 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej należy interpretować w ten sposób, że do celów stosowania umowy o ekstradycji zawartej między państwem członkowskim a państwem trzecim w przypadku ekstradycji do państwa, które nie jest członkiem Unii Europejskiej, obywatel któregośkolwiek z państw członkowskich Unii Europejskiej powinien korzystać z tego samego poziomu ochrony co przysługujący obywatelom państwa członkowskiego, do którego wpłynął wniosek o ekstradycję?
- 2) W takim przypadku, czy sąd państwa członkowskiego, do którego wpłynął wniosek o ekstradycję, jest zobowiązany stosować warunki ekstradycji ustanowione przez państwo członkowskie przynależności państwowej czy państwo pobytu stałego [danej osoby]?
- 3) W sytuacji gdy ekstradycji należy dokonać bez względu na szczególny poziom ochrony przyznany obywatelom państwa, do którego wpłynął wniosek o ekstradycję, czy państwo to jest zobowiązane dokonać weryfikacji gwarancji przewidzianych przez art. 19 karty, a mianowicie, że nikt nie może być wydany w drodze ekstradycji do państwa, w którym istnieje poważne ryzyko, iż może być poddany karze śmierci, torturom lub innemu nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu? Czy taka weryfikacja może ograniczyć się do ustalenia, że państwo, które domaga się wydania, jest stroną konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur, czy też dany przypadek należy rozpatrzyć w sposób konkretny, biorąc pod uwagę ocenę tego państwa dokonaną przez Radę Europy?”.

III – Moja analiza

A – Uwagi wstępne

1. W przedmiocie ewentualnego zastosowania art. 1 ust. 1 umowy między Republiką Łotewską, Republiką Estońską i Republiką Litewską o pomocy prawnej i stosunkach prawnych do rozstrzygnięcia sporu w postępowaniu głównym

21. W skardze wniesionej na postanowienie prokuratora generalnego Republiki Łotewskiej zezwalającego na jego ekstradycję A. Petruhhin opiera się w szczególności na art. 1 ust. 1 umowy o pomocy prawnej i stosunkach prawnych między Republiką Łotewską, Republiką Estońską i Republiką Litewską. Podnosi on na podstawie tego postanowienia wspomnianej umowy, że powinien korzystać ze strony Republiki Łotewskiej z tej samej ochrony, jaką to państwo członkowskie zapewnia swoim obywatelom w przypadku postępowań karnych. Wynika z tego, że wspomniane państwo członkowskie jest zobowiązane chronić A. Petruhhina przed bezzasadnym wnioskiem o ekstradycję, zaś ten ma prawo oczekiwać, że Republika Łotewska podejmie działania dla uzyskania dowodów pozwalających na ustalenie jego winy lub niewinności. Jego zdaniem ze stanowiska zajętego przez prokuratora generalnego Republiki Łotewskiej wynika, że nie zostaną podjęte żadne działania w celu zbadania w maksymalnym zakresie i najdokładniej jak to możliwe przestępstw zarzucanych A. Petruhhinowi na terytorium rosyjskim.

22. Na rozprawie rządowi łotewskiemu zadano pytanie o to, czy art. 1 ust. 1 umowy między Republiką Łotewską, Republiką Estońską i Republiką Litewską o pomocy prawnej i stosunkach prawnych może być interpretowany w ten sposób, że przyznaje on obywatelom estońskim i litewskim tę samą ochronę przed ekstradycją, z jakiej korzystają obywatele łotewscy. Rząd łotewski wskazał w tym względzie, że do chwili obecnej w orzecznictwie łotewskim nie dokonano wykładni tego postanowienia jako przyznającego obywatelom estońskim i litewskim dodatkowe gwarancje w zakresie niewydania w drodze ekstradycji przez Republikę Łotewską.

23. Do sądu odsyłającego należy zbadanie, czy może on znaleźć rozwiązanie sporu w postępowaniu głównym poprzez dokonanie wykładni art. 1 ust. 1 umowy między Republiką Łotewską, Republiką Estońską i Republiką Litewską o pomocy prawnej i stosunkach prawnych. Należy do niego w szczególności zbadanie, czy wyrażenie „prawa osobiste”, zawarte w tym postanowieniu, obejmuje prawo do korzystania z ochrony prawnej przed ekstradycją.

2. W przedmiocie dopuszczalności odesłania prejudycjalnego

24. Na rozprawie rząd łotewski dał do zrozumienia, że A. Petruhhin nie znajduje się już na terytorium łotewskim, lecz po uchyleniu wobec niego tymczasowego aresztowania w dniu 26 marca 2015 r. został przekazany do Estonii. Rządy państw członkowskich, które przedstawiły swoje stanowiska na tej rozprawie, wywnioskowały z tego, że niniejsze odwołanie prejudycjalne należy uznać za niedopuszczalne.

25. Należy w tym względzie przypomnieć, że z utrwalonego orzecznictwa wynika, iż procedura ustanowiona w art. 267 TFUE jest instrumentem współpracy między Trybunałem a sądami krajowymi, dzięki któremu ten pierwszy dostarcza tym drugim wskazówek w ramach wykładni prawa Unii, które są im potrzebne do rozwiązania zawisłego przed nimi sporu ****.

26. W ramach tej współpracy wyłącznie do sądu krajowego, który rozstrzyga spór i który musi przyjąć odpowiedzialność za mające zapaść orzeczenie sądowe, należy ocena, w świetle szczególnych okoliczności sprawy, zarówno konieczności uzyskania orzeczenia w trybie prejudycjalnym dla wydania wyroku, jak i znaczenia pytań przedstawionych Trybunałowi. W konsekwencji, jeśli przedstawione pytania dotyczą wykładni prawa Unii, co do zasady Trybunał jest zobowiązany orzekać *****.

27. Wynika z tego, że pytania dotyczące wykładni prawa Unii przedstawione przez sąd krajowy w ramach stanu faktycznego i prawnego, za którego ustalenie jest on odpowiedzialny i którego prawidłowość nie podlega ocenie przez Trybunał, korzystają z domniemania pozostawania w związku ze sprawą. Odrzucenie przez Trybunał wniosku sądu krajowego jest możliwe tylko wtedy, gdy jest oczywiste, że wykładnia prawa Unii, o którą wnioskowano, nie ma żadnego związku z rzeczywistością lub z przedmiotem sporu głównego, gdy problem jest natury hipotetycznej bądź gdy Trybunał nie dysponuje elementami stanu faktycznego albo prawnego, które są konieczne do udzielenia użytecznej odpowiedzi na przedstawione mu pytania *****.

**** Zobacz w szczególności wyrok z dnia 6 października 2015 r., Capoda Import-Export (C-354/14, EU:C:2015:658, pkt 23 i przytoczone tam orzecznictwo).

***** Zobacz w szczególności wyrok z dnia 6 października 2015 r., Capoda Import-Export (C-354/14, EU:C:2015:658, pkt 24 i przytoczone tam orzecznictwo).

***** Zobacz w szczególności wyrok z dnia 6 października 2015 r., Capoda Import-Export (C-354/14, EU:C:2015:658, pkt 25 i przytoczone tam orzecznictwo).

28. I tak należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem zarówno z brzmienia, jak i z systematyki art. 267 TFUE wynika, iż warunkiem zastosowania procedury prejudycjalnej jest, by przed sądem krajowym rzeczywiście toczył się spór, w ramach którego sąd ten wezwany będzie do wydania orzeczenia z uwzględnieniem wyroku prejudycjalnego*****.

29. Jest tak w ramach niniejszej sprawy. Rząd łotewski potwierdził bowiem na rozprawie, że spór wniesiony do sądu odsyłającego jest nadal przed nim zawisły. Bez względu na niepewność co do obecnego miejsca pobytu A. Petruhhina do sądu odsyłającego należy orzeczenie w przedmiocie zgodności z prawem postanowienia wydanego przez prokuratora generalnego Republiki Łotewskiej o ekstradycji tego ostatniego. Na mocy art. 707 łotewskiego kodeksu postępowania karnego sąd odsyłający może orzec o utrzymaniu w mocy postanowienia prokuratora, o jego uchyleniu i odmowie ekstradycji albo o poddaniu wniosku o ekstradycję dodatkowemu badaniu. Z perspektywy orzeczenia, jakie ma wydać sąd odsyłający, odpowiedź Trybunału na zadane przez ten sąd pytania prejudycjalne zachowuje całą swoją użyteczność. Podobnie jak w przypadku skazania, po którym następuje ucieczka osoby skazanej, takie orzeczenie może zostać następnie wykonane w każdej chwili, w konkretnym przypadku po ponownym zatrzymaniu A. Petruhhina na terytorium łotewskim.

30. Wobec powyższego jestem więc zdania, że niniejsze odesłanie prejudycjalne jest dopuszczalne.

B – W przedmiocie pytań pierwszego i drugiego

31. W swoich pytaniach pierwszym i drugim, które należy zbadać łącznie, sąd odsyłający zwraca się do Trybunału w istocie o orzeczenie, czy art. 18 akapit pierwszy i art. 21 ust. 1 TFUE należy interpretować w ten sposób, że obywatel państwa członkowskiego znajdujący się na terytorium innego państwa członkowskiego, wobec którego państwo trzecie złożyło wniosek o ekstradycję, powinien korzystać z tego samego przepisu, który chroni obywateli tego innego państwa członkowskiego przed ekstradycją.

32. Należy przede wszystkim zbadać, czy sytuacja A. Petruhhina jest objęta zakresem stosowania prawa Unii, a w szczególności postanowień traktatu FUE dotyczących obywatelstwa Unii.

33. Wszystkie rządy, które przedstawiły uwagi przed Trybunałem, z wyjątkiem rządu Zjednoczonego Królestwa, podnoszą, że w sytuacji gdy Unia nie zawarła w tej dziedzinie umowy z państwem trzecim, przepisy dotyczące ekstradycji podlegają kompetencji państw członkowskich i znajdują się poza zakresem stosowania prawa Unii.

34. Nie podzielam powyższego stanowiska. Przychyłam się natomiast do stanowiska zajętego na rozprawie przez rząd Zjednoczonego Królestwa, mianowicie, że art. 18 akapit pierwszy i art. 21 ust. 1 TFUE mają zastosowanie, ponieważ A. Petruhhin skorzystał z przysługującego mu prawa do swobodnego przemieszczania się i pobytu na mocy prawa Unii i ma on w związku z tym co do zasady prawo do traktowania identycznego jak to, z jakim spotykają się obywatele przyjmującego państwa członkowskiego.

35. Należy bowiem podkreślić, że A. Petruhhin – jako obywatel estoński – korzysta ze statusu obywatela Unii na mocy art. 20 ust. 1 TFUE i może w związku z tym powoływać się zarówno wobec swojego państwa członkowskiego pochodzenia, jak i wobec państwa członkowskiego, do którego przybywa, na prawa wynikające z tego statusu.

***** Zobacz w szczególności postanowienie z dnia 5 czerwca 2014 r., Antonio Gramsci Shipping i in. (C-350/13, EU:C:2014:1516, pkt 10 i przytoczone tam orzecznictwo).

36. Jak Trybunał wielokrotnie orzekał, dla obywateli państw członkowskich status obywatela Unii jest statusem o charakterze podstawowym, z którego wynika – w ramach przedmiotowego zakresu traktatu FUE i z zastrzeżeniem wyraźnie przewidzianych w tym względzie wyjątków – nakaz jednakowego traktowania pod względem prawnym obywateli znajdujących się w tej samej sytuacji, bez względu na ich przynależność państwową*****.

37. Skoro celem obywatelstwa Unii, ustanowionego w art. 20 TFUE, nie jest rozszerzenie przedmiotowego zakresu stosowania traktatu FUE na sytuacje wewnętrzne niemające związku z prawem Unii*****, należy zbadać, czy istnieją takie powiązania.

38. W tej kwestii rządy państw członkowskich powtórzyły w ramach niniejszego postępowania klasyczne w takich przypadkach stanowisko, mianowicie, że dla stosowania postanowień traktatu FUE dotyczących obywatelstwa Unii konieczne jest, aby okoliczności faktyczne sporu w postępowaniu głównym odnosiły się do dziedzin regulowanych prawem Unii, oraz że nie wystarczy skorzystanie przez zainteresowanego obywatela Unii z jego swobody przemieszczania się.

39. Należy przy tym podkreślić okoliczność, że z utrwalonego orzecznictwa Trybunału wynika, iż do sytuacji objętych zakresem stosowania prawa Unii należy zaliczyć te związane z korzystaniem z podstawowych swobód zagwarantowanych w traktacie FUE, zwłaszcza ze swobody przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich, która została ustanowiona w art. 21 TFUE*****. I tak w dziedzinach objętych kompetencją państw członkowskich istotny element łączący z prawem Unii może stanowić wykonywanie przez obywatela państwa członkowskiego swojego prawa przemieszczania się i pobytu na terytorium innego państwa członkowskiego*****. Natomiast, jeśli Trybunałowi zostanie przedstawiona sytuacja, w której z jednej strony rozpatrywana dziedzina objęta jest kompetencją państw członkowskich, a z drugiej strony osoba powołująca się na prawo Unii nie skorzystała ze swojego prawa swobodnego przepływu przewidzianego w art. 21 TFUE, Trybunał uzna brak swojej jurysdykcji do orzekania w przedmiocie odesłania prejudycjalnego, które do niego wpłynęło*****.

40. Bezsporne jest, że A. Petruhhin, zatrzymany na Łotwie, skorzystał z gwarantowanej w art. 21 ust. 1 TFUE swobody przemieszczania się i pobytu w innym państwie członkowskim.

41. Należy również wyjaśnić, że w braku przepisów prawa Unii w dziedzinie ekstradycji obywateli państw członkowskich do Rosji*****, państwa te zachowują kompetencje do ustanawiania takich przepisów i do zawarcia z Federacją Rosyjską umów w tej dziedzinie.

***** Zobacz w szczególności wyrok z dnia 26 lutego 2015 r., Martens (C-359/13, EU:C:2015:118, pkt 21 i przytoczone tam orzecznictwo).

***** Zobacz w szczególności wyrok z dnia 26 października 2006 r., Tas-Hagen i Tas (C-192/05, EU:C:2006:676, pkt 23 i przytoczone tam orzecznictwo).

***** Zobacz w szczególności wyroki: z dnia 11 lipca 2002 r., D’Hoop (C-224/98, EU:C:2002:432, pkt 29 i przytoczone tam orzecznictwo); z dnia 16 grudnia 2008 r., Huber (C-524/06, EU:C:2008:724, pkt 71 i przytoczone tam orzecznictwo); z dnia 4 października 2012 r., Komisja/Austria (C-75/11, EU:C:2012:605, pkt 39 i przytoczone tam orzecznictwo), a także z dnia 26 lutego 2015 r., Martens (C-359/13, EU:C:2015:118, pkt 22 i przytoczone tam orzecznictwo).

***** Zobacz A. Iliopoulou, *Entrave et citoyenneté de l’Union*, w: *L’entrave dans le droit du marché intérieur*, Bruxelles, Bruylant, 2011, s. 191. Zdaniem tego autora, „[n]ie można z góry wykluczyć uznania jakiegokolwiek przepisu krajowego za przeszkodę w kontekście obywatelstwa. Istnienie elementu transgranicznego wystarczy do objęcia sytuacji zakresem stosowania prawa wspólnotowego i spowodowania kontroli zgodności z wymogami traktatu” (s. 202). Zobacz również w tym względzie opinia rzecznik generalnej J. Kokott w sprawie Tas-Hagen i Tas (C-192/05, EU:C:2006:223, pkt 25–43).

***** Zobacz w szczególności postanowienie z dnia 19 czerwca 2014 r., Teisseyre (C-370/13, niepublikowane, EU:C:2014:2033, pkt 33–35).

***** Istnieje natomiast umowa pomiędzy Unią Europejską z Stanami Zjednoczonymi Ameryki w dziedzinie ekstradycji (Dz.U. 2003, L 181, s. 27) [zob. decyzja Rady 2009/820/WPZiB z dnia 23 października 2009 r. w sprawie zawarcia w imieniu Unii Europejskiej Umowy o ekstradycji między Unią Europejską a Stanami Zjednoczonymi Ameryki oraz Umowy o wzajemnej pomocy prawnej między Unią Europejską a Stanami Zjednoczonymi Ameryki (Dz.U. 2009, L 291, s. 40)].

42. Niemniej jednak państwa członkowskie są zobowiązane do wykonywania tej kompetencji w poszanowaniu prawa Unii, a w szczególności postanowień traktatu FUE dotyczących przyznanej każdemu obywatelowi Unii w art. 21 ust. 1 TFUE swobody przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich. Chodzi o stosowanie w dziedzinie ekstradycji utrwalonego orzecznictwa, zgodnie z którym państwa członkowskie powinny wykonywać swoje kompetencje z poszanowaniem prawa Unii, a zwłaszcza postanowień traktatu odnoszących się do swobody przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich, która przysługuje każdemu obywatelowi Unii na podstawie art. 21 ust. 1 TFUE *****.

43. I tak nawet w dziedzinach objętych kompetencjami państw członkowskich, jeśli sytuacja wykazuje wystarczający związek z prawem Unii, jak w przypadku obywatela Unii korzystającego z przysługującej mu swobody przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich, państwa te są zobowiązane do uzasadnienia obiektywnymi względami różnicy w traktowaniu pomiędzy ich obywatelami a obywatelami innych państw członkowskich *****.

44. Należy obecnie zbadać, czy zasada, zgodnie z którą Republika Łotewska nie dokonuje ekstradycji swoich własnych obywateli, stanowi dyskryminację ze względu na przynależność państwową sprzeczną z art. 18 akapit pierwszy TFUE.

45. A. Petruhhin został zatrzymany na Łotwie i był tymczasowo aresztowany w tym państwie do dnia 26 marca 2015 r. Wniosek o ekstradycję prokuratora generalnego Federacji Rosyjskiej wpłynął do prokuratora generalnego Republiki Łotewskiej w dniu 21 października 2014 r. Zastosowanie mają zatem przepisy prawa łotewskiego oraz postanowienia umowy z dnia 3 lutego 1993 r. między Republiką Łotewską a Federacją Rosyjską o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych.

46. W ramach niniejszej sprawy zasada, zgodnie z którą obywatele łotewscy nie mogą podlegać ekstradycji z Łotwy do państwa trzeciego, zawarta jest w art. 98 zdanie trzecie łotewskiej konstytucji, w art. 697 ust. 2 pkt 1 łotewskiego kodeksu postępowania karnego oraz w art. 62 ust. 1 pkt 1 umowy z dnia 3 lutego 1993 r. między Republiką Łotewską a Federacją Rosyjską o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych.

47. Skoro na mocy tej zasady jedynie obywatele łotewscy korzystają z tej ochrony przed ekstradycją, wynika z tego różnica w traktowaniu w stosunku do obywateli innych państw członkowskich znajdujących się na terytorium łotewskim, których dotyczy wnioski o ekstradycję sporządzony przez państwo trzecie.

***** Zobacz w szczególności w odniesieniu do przepisów krajowych przewidujących rekompensatę dla ofiar przestępstw popełnionych z użyciem przemocy na terytorium krajowym wyrok z dnia 2 lutego 1989 r., Cowan (186/87, EU:C:1989:47, pkt 19); w odniesieniu do przepisów krajowych w dziedzinie prawa karnego i procedury karnej wyrok z dnia 24 listopada 1998 r., Bickel i Franz (C-274/96, EU:C:1998:563, pkt 17); w odniesieniu do przepisów krajowych regulujących nazwisko osoby wyroki: z dnia 2 października 2003 r., Garcia Avello (C-148/02, EU:C:2003:539, pkt 25); a także z dnia 12 maja 2011 r., Runevič-Vardyn i Wardyn (C-391/09, EU:C:2011:291, pkt 63 i przytoczone tam orzecznictwo); w odniesieniu do postępowania egzekucyjnego zmierzającego do pokrycia długów wyrok z dnia 29 kwietnia 2004 r., Pusa (C-224/02, EU:C:2004:273, pkt 22); w odniesieniu do przepisów krajowych dotyczących podatków bezpośrednich wyrok z dnia 12 lipca 2005 r., Schempp (C-403/03, EU:C:2005:446, pkt 19); w odniesieniu do przepisów krajowych określających osoby upoważnione do głosowania i biernie prawo wyborcze do Parlamentu Europejskiego wyrok z dnia 12 września 2006 r., Hiszpania/Zjednoczone Królestwo (C-145/04, EU:C:2006:543, pkt 78); w odniesieniu do definicji przesłanek nabycia i utraty obywatelstwa wyrok z dnia 2 marca 2010 r., Rottmann (C-135/08, EU:C:2010:104, pkt 39, 41); w odniesieniu do kompetencji państw członkowskich do określania swoich systemów zabezpieczenia społecznego wyroki: z dnia 19 lipca 2012 r., Reichel-Albert (C-522/10, EU:C:2012:475, pkt 38 i przytoczone tam orzecznictwo); a także z dnia 4 października 2012 r., Komisja/Austria (C-75/11, EU:C:2012:605, pkt 47 i przytoczone tam orzecznictwo), oraz co do treści nauczania i organizacji systemów edukacji państw członkowskich wyrok z dnia 26 lutego 2015 r., Martens (C-359/13, EU:C:2015:118, pkt 23 i przytoczone tam orzecznictwo).

***** Zobacz A. Iliopoulou, op.cit. Zdaniem tego autora „[p]rawo obywatelstwa Unii zobowiązuje do przedstawienia uzasadnienia prawa obywatelstwa krajowego, wykazania jego znaczenia i jego proporcjonalności. Państwo powinno zrewidować w świetle europejskich standardów nie tylko swoje relacje z »obcokrajowcami« współnotowymi, ale także ze swoimi obywatelami” (s. 196).

48. Skoro A. Petruhhin skorzystał z przysługującej mu na mocy art. 21 ust. 1 TFUE swobody przemieszczania się i pobytu na tym terytorium, oceny tego, czy zasada, zgodnie z którą Republika Łotewska nie dokonuje ekstradycji swoich własnych obywateli do Rosji, jest zgodna z zasadą zakazującą wszelkiej dyskryminacji ze względu na przynależność państwową, należy dokonać z punktu widzenia art. 18 akapit pierwszy TFUE.

49. Należy w tym względzie przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem zasada niedyskryminacji wymaga, aby sytuacje porównywalne nie były traktowane w sposób odmienny, a sytuacje odmienne nie były traktowane w sposób jednakowy. Takie odmienne traktowanie może być uzasadnione jedynie w przypadku, gdy opiera się na obiektywnych przesłankach niezależnych od przynależności państwowej zainteresowanych osób oraz jest proporcjonalne do uzasadnionego realizowanego celu *****.

50. Należy zatem porównać, w kontekście takim jak kontekst sporu w postępowaniu głównym, sytuację obywateli Unii niebędących obywatelami łotewskimi, którzy przebywają na Łotwie, z sytuacją obywateli łotewskich.

51. Zasada niedokonywania ekstradycji własnych obywateli stanowi tradycyjną zasadę prawa ekstradycji. Ma ona swoje źródło w suwerenności państw wobec swoich obywateli, we wzajemnych wiążących ich obowiązkach oraz w braku zaufania do systemów prawnych innych państw. Wśród okoliczności, które są przywoływane jako uzasadnienie tej zasady, znajduje się zatem w szczególności spoczywający na państwie obowiązek ochrony własnych obywateli przed stosowaniem obcego systemu karnego, którego ani procedura, ani język nie są im znane i w ramach którego mogą mieć trudności z obroną *****.

52. Podstawy zasady niedokonywania ekstradycji własnych obywateli – badane z punktu widzenia prawa Unii i równości traktowania, jakiej ono wymaga – wydają się stosunkowo kruche. I tak opiera się ona na obowiązku ochrony, jaki powinien ciążyć na państwie członkowskim wobec swoich obywateli. Nie rozumiem, dlaczego obowiązek ten nie miałby zostać rozciągnięty na obywateli innych państw członkowskich. Przemawia za tym co więcej art. 20 ust. 2 lit. c) TFUE, ponieważ przewiduje on, że obywatele Unii mają prawo do „korzystania na terytorium państwa trzeciego, w którym państwo członkowskie, którego są obywatelami, nie ma swojego przedstawicielstwa, z ochrony dyplomatycznej i konsularnej każdego z pozostałych państw członkowskich, na takich samych warunkach jak obywatele tego państwa”.

53. Chodzi również o argument, zgodnie z którym zasada niedokonywania ekstradycji własnych obywateli opiera się na braku zaufania państwa do obcych systemów prawnych. W tym względzie słusznie zauważono, że „[t]en brak zaufania stanowi niewątpliwie jedną z istotnych podstaw kształtujących sposób funkcjonowania ekstradycji – a zwłaszcza odmowy ekstradycji – w obecnych czasach. Jakkolwiek może ona uzasadniać brak pozytywnej reakcji państwa na wniosek o ekstradycję, nie wyjaśnia jednak, dlaczego z odmową spotyka się jedynie wniosek o ekstradycję własnego obywatela ze względu na jego obywatelstwo. Gdyby brak zaufania uzasadniał odmowę ekstradycji, uzasadniałby ją w odniesieniu do wszystkich, nie tylko do własnych obywateli” *****.

***** Zobacz w szczególności wyrok z dnia 16 grudnia 2008 r., Huber (C-524/06, EU:C:2008:724, pkt 75 i przytoczone tam orzecznictwo).

***** Zobacz Z. Deen-Racsmany i R. Blekxtoon, The Decline of the Nationality Exception in European Extradition?, *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, vol. 13/3, Koninklijke Brill NV, The Netherlands, 2005, s. 317.

***** Zobacz J.M. Thouvenin, Le principe de non extradition des nationaux, *Droit international et nationalité*, Colloque de Poitiers de la Société française pour le droit international, Paris, Pedone, 2012, s. 127, w szczególności s. 133.

54. Jakkolwiek podstawy zasady, zgodnie z którą państwo nie dokonuje ekstradycji własnych obywateli, są więc przedmiotem krytyki, jeśli podlegają ocenie z punktu widzenia zasady niedyskryminacji ze względu na przynależność państwową, to jednak istnieje moim zdaniem obiektywna podstawa rozróżnienia sytuacji, w jakiej znajdują się obywatele wezwanego państwa członkowskiego, od sytuacji, w jakiej znajdują się obywatele innych państw członkowskich w odniesieniu do wniosku o ekstradycję, z którym wystąpiło państwo trzecie.

55. Należy bowiem dokonać porównania, w kontekście takim, jak kontekst sporu w postępowaniu głównym, sytuacji obywateli Unii niebędących obywatelami łotewskimi, przebywających na Łotwie, z sytuacją obywateli łotewskich w odniesieniu do celu podkreślonego przez kilka państw członkowskich oraz przez Komisję Europejską w ramach niniejszego postępowania, mianowicie celu walki z bezkarnością osób podejrzanych o popełnienie przestępstwa. Taki cel jest z pewnością uzasadniony w prawie Unii *****.

56. Pragnę w tym względzie zauważyć, że ekstradycja jest procedurą pozwalającą na ściganie za przestępstwo lub na wykonanie kary. Innymi słowy, chodzi o procedurę zmierzającą z samej swojej natury do zwalczania bezkarności osoby przebywającej na terytorium innym niż terytorium, na którym przestępstwo zostało popełnione *****.

57. Z punktu widzenia takiego celu sytuacja, w jakiej znajdują się te dwie ww. kategorie obywateli Unii, może być uważana za porównywalną tylko wówczas, gdy wobec obu tych kategorii obywateli może toczyć się na Łotwie postępowanie karne w sprawie przestępstw popełnionych w państwach trzecich.

58. Innymi słowy, badanie porównywalności sytuacji, w jakich znajdują się obywatele wezwanego państwa członkowskiego i obywatele innych państw członkowskich, wymaga zbadania, czy zgodnie z paremią „aut dedere aut judicare” (dokonaj ekstradycji albo ścigaj) wobec obywateli Unii, którzy nie zostali wydani w drodze ekstradycji do państwa trzeciego, może toczyć się w wezwanym państwie członkowskim postępowanie karne w sprawie przestępstw popełnionych w tym państwie trzecim. Chodzi więc o zbadanie, czy tradycyjna zasada prawa międzynarodowego w zakresie ekstradycji, zgodnie z którą wezwane państwo, które odmawia dokonania ekstradycji swoich obywateli, powinno móc ich ścigać, jest przestrzegana w niniejszej sprawie.

59. Hugo Grocjusz zdefiniował zasadę „aut dedere aut punire” (dokonaj ekstradycji albo ukaraj) w następujący sposób: „[p]aństwo, do którego wpłynął wniosek, powinno albo ukarać winnego, tak jak na to zasługuje, albo przekazać go w ręce wnioskującego państwa” *****. Termin „karać” został obecnie zastąpiony przez „ścigać” w drugiej części alternatywy wobec ekstradycji, aby uwzględnić domniemanie niewinności, z którego korzystają osoby podejrzane o popełnienie przestępstwa.

***** Ten cel walki z bezkarnością został uwzględniony przez Trybunał w szczególności w jego wyroku z dnia 27 maja 2014 r., Spasic (C-129/14 PPU, EU:C:2014:586, pkt 58, 72).

***** Zobacz w szczególności wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 4 września 2014 r. w sprawie Trabelsi przeciwko Belgii, CE:ECHR:2014:0904JUD000014010, § 117 i przytoczone tam orzecznictwo, w którym Trybunał wskazuje, że „nie zapomina o podstawach ekstradycji, polegających na uniemożliwieniu uciekającym przestępcom uniknięcia wymiaru sprawiedliwości, ani o korzystnym celu, do realizacji którego ona zmierza, dla wszystkich państw w kontekście umiędzynarodowienia przestępczości”.

***** Zobacz H. Grotius, *De jure belli ac pacis*, Livre II, Chap. XXI, sect. IV. Le droit de la guerre et de la paix, (tłum. franc.) J. Barbeyrac, Amsterdam, Pierre de Coud, 1724, vol. 1, s. 639, w szczególności s. 640.

60. Paremia „aut dedere aut judicare” znajduje wyraz w licznych dwustronnych i wielostronnych umowach o ekstradycji*****. Obowiązek dokonania ekstradycji lub ścigania znajduje wyraz na przykład w art. 6 Europejskiej konwencji o ekstradycji, podpisanej w Paryżu w dniu 13 grudnia 1957 r. I tak art. 6 ust. 1 lit. a) tej konwencji przewiduje, że „[k]ażda z umawiających się stron ma prawo do odmowy wydania własnych obywateli”. Artykuł 6 ust. 2 omawianej konwencji uzupełnia ten przepis, stanowiąc, że „[j]eżeli strona wezwana odmówi wydania własnego obywatela, powinna ona na wniosek strony wzywającej przekazać sprawę właściwym organom w celu wszczęcia, w stosownych wypadkach, postępowania karnego”.

61. Jak wskazano w sprawozdaniu końcowym Narodów Zjednoczonych z 2014 r. zatytułowanym „Obowiązek ekstradycji lub ścigania (aut dedere aut judicare)”, umowy te opierają się na ogólnym wzajemnym zobowiązaniu państw stron do przekazania każdej osoby, przeciwko której właściwe organy wzywającego państwa wszczęły postępowanie karne lub która jest poszukiwana w celu wykonania orzeczonej kary lub środka zabezpieczającego. Ten obowiązek ekstradycji podlega jednak pewnej liczbie wyjątków, w szczególności jeśli osoba, o której ekstradycję się wnioskuje, jest obywatelem wezwanego państwa. Dla uniknięcia bezkarności wspomniane umowy nakładają na wezwane państwo zgodnie z drugim członem tej alternatywy obowiązek ścigania sprawcy przestępstwa, jeśli odmawia ono jego ekstradycji*****.

62. I tak na mocy obowiązku ekstradycji lub ścigania, jeśli wezwane państwo nie przychyli się do wniosku o ekstradycję, jest ono zobowiązane do ścigania***** podejrzanego w celu zapewnienia skutecznej współpracy międzynarodowej między państwami i uniknięcia jego bezkarności.

63. To właśnie z punktu widzenia tego ostatniego elementu w kontekście niniejszej sprawy obywatele łotewscy i obywatele innych państw członkowskich nie znajdują się w porównywalnej sytuacji.

64. Ryzyko bezkarności osoby, której dotyczy wnioski o ekstradycję, może wystąpić, w sytuacji gdy wezwane państwo członkowskie nie przewidziało w swoim prawie krajowym kompetencji sądowej pozwalającej jej na osądzenie obywatela innego państwa członkowskiego podejrzanego o popełnienie przestępstwa na terytorium państwa trzeciego.

65. W tym względzie pragnę wskazać, podobnie jak Komisja, że na mocy art. 4 ust. 1 łotewskiej ustawy karnej „[o]bywatele łotewscy i osoby niebędące obywatelami łotewskimi[*****], a także obcokrajowcy posiadający zezwolenie na stały pobyt na Łotwie są pociągani do odpowiedzialności na terytorium łotewskim na mocy niniejszej ustawy za czyny popełnione na terytorium innego państwa lub poza terytorium jakiegokolwiek państwa, bez względu na to, czy czyny te są uważane za przestępstwo i zagrożone karą w miejscu, gdzie zostały popełnione”.

66. Z przepisu tego wynika, że obywatele łotewscy, którzy popełnili przestępstwo w państwie trzecim, mogą być ścigani na Łotwie. Dotyczy to także obcokrajowców posiadających zezwolenie na stały pobyt na terytorium łotewskim.

***** Zobacz na przykład umowy wielostronne przytoczone na s. 14 sprawozdania końcowego Narodów Zjednoczonych z 2014 r. pod tytułem „Obowiązek ekstradycji albo ścigania (aut dedere aut judicare)”, mianowicie Europejska konwencja o ekstradycji, podpisana w Paryżu dnia 13 grudnia 1957 r., ogólna konwencja o współpracy w dziedzinie wymiaru sprawiedliwości, podpisana w Tananarive dnia 12 września 1961 r., amerykańska konwencja o ekstradycji z 1981 r., konwencja o ekstradycji Wspólnoty Gospodarczej Państw Afryki Zachodniej przyjęta w Abuja dnia 6 sierpnia 1994 r., oraz londyński mechanizm ekstradycji między państwami Commonwealth.

***** Zobacz s. 15 tego sprawozdania końcowego.

***** Jakkolwiek najczęściej używane jest wyrażenie „obowiązek ścigania”, to jednak słuszniej byłoby mówić o obowiązku przedstawienia sprawy właściwym organom w celu przeprowadzenia postępowania karnego. W zależności od środków dowodowych wypełnienie tego obowiązku może doprowadzić, choć niekoniecznie, do wszczęcia postępowania karnego.

***** Co do znaczenia tego wyrażenia zob. przypis 3 niniejszej opinii.

67. Natomiast, jeśli chodzi o obcokrajowców nieposiadających takiego zezwolenia, wykonywanie przez łotewskie sądy karne ich kompetencji w odniesieniu do przestępstw popełnionych na terytorium innego państwa jest ograniczone na mocy art. 4 ust. 3 łotewskiej ustawy karnej do przypadków „ciężkie[go] lub bardzo ciężkie[ego] przestępstw[a] wymierzone[go] w interesy Republiki Łotewskiej lub jej mieszkańców”.

68. Wydaje się, że z tych przepisów łotewskiej ustawy karnej wynika, iż wobec obywatela państwa członkowskiego innego niż Republika Łotewska, takiego jak A. Petruhhin, o którym wiadomo, że nie posiada zezwolenia na stały pobyt na terytorium łotewskim, nie może toczyć się na Łotwie postępowanie karne w sprawie przestępstwa, o którego popełnienie jest podejrzewany w Rosji. Wynika z tego, że z punktu widzenia celu zmierzającego do uniknięcia bezkarności osób podejrzanych o popełnienie przestępstwa w państwie trzecim, ten obywatel nie znajduje się w sytuacji porównywalnej z sytuacją obywateli łotewskich.

69. Z tego względu różnica w traktowaniu pomiędzy obywatelami Unii niebędącymi obywatelami łotewskimi, którzy przebywają na Łotwie, a obywatelami łotewskimi nie stanowi dyskryminacji zakazanej na mocy art. 18 akapit pierwszy TFUE, ponieważ jest ona uzasadniona celem zmierzającym do zwalczania bezkarności osób podejrzanych o popełnienie przestępstwa w państwie trzecim.

70. W konsekwencji w okolicznościach takich jak w sporze w postępowaniu głównym art. 18 akapit pierwszy oraz art. 21 ust. 1 TFUE należy interpretować w ten sposób, że nie wymagają one, aby obywatel państwa członkowskiego znajdujący się na terytorium innego państwa członkowskiego, wobec którego państwo trzecie złożyło wnioski o ekstradycję, korzystał z tej samej zasady, która chroni przed ekstradycją obywateli tego innego państwa członkowskiego.

C – W przedmiocie pytania trzeciego

71. W swoim pytaniu trzecim sąd odsyłający zwraca się w istocie do Trybunału o orzeczenie, po pierwsze w kwestii, czy państwo członkowskie, które zdecyduje się na ekstradycję obywatela Unii do państwa trzeciego, jest zobowiązane do dokonania weryfikacji gwarancji przewidzianych w art. 19 ust. 2 karty, a po drugie o tym, na czym ta weryfikacja powinna polegać.

72. Z akt sprawy, którymi dysponuje Trybunał, wynika, że kwestia ta wydaje się mieć źródło w zarzutach A. Petruhhina, zgodnie z którymi w przypadku jego ekstradycji do Rosji mogą mu grozić tortury.

73. Zgodnie z art. 19 ust. 2 karty „[n]ikt nie może być usunięty z terytorium państwa, wydalony lub wydany w drodze ekstradycji do państwa, w którym istnieje poważne ryzyko, iż może być poddany karze śmierci, torturom lub innemu nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu”.

74. Wyjaśnienia dotyczące karty praw podstawowych ***** wskazują, że przepis ten „uwzględnia właściwe orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka dotyczące artykułu 3 [europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, podpisanej w Rzymie w dniu 4 listopada 1950 r. *****]” *****.

***** Dz.U. 2007, C 303, s. 17.

***** Zwanego dalej „EKPC”.

***** Odsyła się tam do wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka: z dnia 7 lipca 1989 r. w sprawie Soering przeciwko Zjednoczonemu Królestwu, CE:ECHR:1989:0707JUD001403888; z dnia 17 grudnia 1996 r. w sprawie Ahmed przeciwko Austrii, CE:ECHR:1996:1217JUD002596494.

75. Ze względu na to, że sytuacja obywatela państwa członkowskiego, który jak A. Petruhhin skorzystał z przysługującej mu swobody przemieszczania się i pobytu na terytorium innego państwa członkowskiego, jest – jak wykazałem powyżej – objęta zakresem stosowania prawa Unii, jestem zdania, że art. 19 ust. 2 karty może być stosowany w takiej sytuacji.

76. I tak sąd państwa członkowskiego, do którego wpłynął wniosek o ekstradycję obywatela innego państwa członkowskiego, który skorzystał z praw przyznanych w art. 21 ust. 1 TFUE, jest zobowiązany do dokonania weryfikacji gwarancji przewidzianych w art. 19 ust. 2 karty.

77. Jeśli chodzi o to, na czym powinna polegać ta weryfikacja, należy odnieść się zgodnie z wyjaśnieniami dotyczącymi art. 19 ust. 2 karty do właściwego orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka dotyczącego art. 3 EKPC.

78. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem tego Trybunału ochrona przed traktowaniem zakazanym na mocy art. 3 EKPC jest bezwzględna, a tym samym wydalenie osoby ze swojego terytorium przez umawiające się państwo może wywołać problem na gruncie tego postanowienia, a więc spowodować odpowiedzialność rozpatrywanego państwa z tytułu EKPC, jeśli występują poważne i uzasadnione powody, aby sądzić, że zainteresowany w przypadku wydalenia do państwa przeznaczenia spotka się tam z realnym ryzykiem bycia poddanym traktowaniu sprzecznemu ze wspomnianym postanowieniem *****. W tym przypadku z art. 3 EKPC „wynika obowiązek niewydalania danej osoby do tego państwa, także państwa trzeciego” *****. Europejski Trybunał Praw Człowieka uściśla, że nie czyni on „rozdzielenia ze względu na podstawę prawną usunięcia z terytorium, bez względu na to, czy chodzi o wydalenie czy o ekstradycję, Trybunał stosuje to samo rozumowanie” *****.

79. Kiedy Europejski Trybunał Praw Człowieka bada kwestię tego, czy skarżący spotka się z realnym ryzykiem złego traktowania w państwie trzecim przeznaczenia, ocenia on „z jednej strony ogólną sytuację w dziedzinie praw człowieka w tym państwie, a z drugiej strony elementy właściwe dla przypadku skarżącego. Jeśli państwo przyjmujące udzieliło zapewnień, stanowią one istotny dodatkowy czynnik, który bierze on pod uwagę” *****. Poza ogólną sytuacją w państwie przeznaczenia realne ryzyko bycia poddanym traktowaniu zakazanemu na mocy art. 3 EKPC winno zatem zostać zindywidualizowane.

***** Zobacz w szczególności wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka: z dnia 4 lutego 2005 r. w sprawie Mamatkoulov i Askarov przeciwko Turcji, CE:ECHR:2005:0204JUD004682799, § 67; z dnia 28 lutego 2008 r. w sprawie Saadi przeciwko Włochom, CE:ECHR:2008:0228JUD003720106, § 125 i przytoczone tam orzecznictwo; a także z dnia 4 września 2014 r. w sprawie Trabelsi przeciwko Belgii, CE:ECHR:2014:0904JUD000014010, § 116 i przytoczone tam orzecznictwo.

***** Wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie Trabelsi przeciwko Belgii, CE:ECHR:2014:0904JUD000014010, § 116.

***** Wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie Trabelsi przeciwko Belgii, CE:ECHR:2014:0904JUD000014010, § 116 i przytoczone tam orzecznictwo.

***** Zobacz w szczególności wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 17 stycznia 2012 r. Othman (Abu Qatada) przeciwko Zjednoczonemu Królestwu, CE:ECHR:2012:0117JUD0000813909, § 187.

80. W celu ustalenia, czy istnieją poważne i uzasadnione powody, aby uznać ryzyko traktowania niezgodnego z art. 3 EKPC za realne, Europejski Trybunał Praw Człowieka opiera się na wszystkich przedstawionych mu elementach lub w razie potrzeby na elementach, które pozyskuje z urzędu *****. Jeśli chodzi o ogólną sytuację w państwie, zwykle przypisywał on znaczenie informacjom zawartym w aktualnych sprawozdaniach niezależnych organizacji międzynarodowych obrony praw człowieka, takich jak Amnesty International, lub w źródłach rządowych *****.

81. Poza tym przedstawieniem orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, i zgodnie z jego linią, należy także wziąć pod uwagę wydany ostatnio przez Trybunał wyrok z dnia 5 kwietnia 2016 r., Aranyosi i Căldăraru (C-404/15 i C-659/15 PPU, EU:C:2016:198), w ramach stosowania decyzji ramowej 2002/584 w brzmieniu zmienionym decyzją ramową 2009/299.

82. Trybunał orzekł bowiem w tym wyroku w szczególności, w odniesieniu do art. 4 karty, że „w celu zapewnienia poszanowania [tego postanowienia] w indywidualnym przypadku osoby, wobec której wydano europejski nakaz aresztowania, wykonujący nakaz organ sądowy w świetle obiektywnych, wiarygodnych, dokładnych i rzetelnie aktualizowanych informacji wskazujących na istnienie [nieprawidłowości albo systemowych lub ogólnych, albo dotyczących niektórych grup osób] zobowiązany jest do zbadania, czy w okolicznościach konkretnego przypadku występują poważne i uzasadnione powody, aby sądzić, że w wyniku przekazania do wydającego nakaz państwa członkowskiego osoba ta spotka się z realnym ryzykiem bycia poddaną w tym państwie członkowskim nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu w rozumieniu [omawianego] postanowienia” *****.

83. Wydaje mi się, że zdefiniowana w ten sposób przez Trybunał metodologia może zostać odpowiednio zastosowana do sytuacji, w której w wyniku złożonego przez państwo trzecie wniosku o ekstradycję obywatela Unii organ sądowy wezwanego państwa członkowskiego bada, czy są przestrzegane gwarancje przewidziane w art. 19 ust. 2 karty.

IV – Wnioski

84. W świetle całości powyższych rozważań proponuję udzielić następującej odpowiedzi na pytania przedstawione przez Augstākā tiesa (sąd najwyższy, Łotwa):

W okolicznościach takich jak w sporze w postępowaniu głównym art. 18 akapit pierwszy oraz art. 21 ust. 1 TFUE należy interpretować w ten sposób, że nie wymagają one, aby obywatel państwa członkowskiego znajdujący się na terytorium innego państwa członkowskiego, wobec którego państwo trzecie złożyło wniosek o ekstradycję, korzystał z tej samej zasady, która chroni przed ekstradycją obywateli tego innego państwa członkowskiego.

Dla zapewnienia poszanowania art. 19 ust. 2 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej w indywidualnym przypadku obywatela Unii, wobec którego złożono wniosek o ekstradycję, organ sądowy wezwanego państwa członkowskiego w świetle obiektywnych, wiarygodnych, dokładnych i rzetelnie aktualizowanych informacji wskazujących na istnienie nieprawidłowości albo systemowych

***** Zobacz w szczególności wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka: z dnia 30 października 1991 r. w sprawie Vilvarajah i in. przeciwko Zjednoczonemu Królestwu, CE:ECHR:1991:1030JUD001316387, § 107; z dnia 4 lutego 2005 r. w sprawie Mamatkoulov i Askarov przeciwko Turcji, CE:ECHR:2005:0204JUD004682799, § 69; a także z dnia 28 lutego 2008 r. w sprawie Saadi przeciwko Włochom, CE:ECHR:2008:0228JUD003720106, § 128 i przytoczone tam orzecznictwo.

***** Zobacz w szczególności wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka: z dnia 4 lutego 2005 r. w sprawie Mamatkoulov i Askarov przeciwko Turcji, CE:ECHR:2005:0204JUD004682799, § 72; a także z dnia 28 lutego 2008 r. w sprawie Saadi przeciwko Włochom, CE:ECHR:2008:0228JUD003720106, § 131 i przytoczone tam orzecznictwo.

***** Wyrok z dnia 5 kwietnia 2016 r., Aranyosi i Căldăraru (C-404/15 i C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, pkt 94).

lub ogólnych, albo dotyczących niektórych grup osób, zobowiązany jest do zbadania, czy w okolicznościach konkretnego przypadku występują poważne i uzasadnione powody, aby sądzić, że w wyniku ekstradycji do państwa trzeciego, które złożyło wniosek, ten obywatel Unii spotka się z realnym ryzykiem bycia poddanym w tym państwie nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu w rozumieniu tego postanowienia.